

Một số bất cập về quy định ghi nhãn hàng hóa nhập khẩu trong xử lý hàng giả

HỨA THỊ HỒNG

Tổng cục Hải quan

Trong hoạt động thương mại, việc ghi nhãn hàng hóa có ý nghĩa hết sức quan trọng đối với cả 3 nhóm đối tượng là: nhà sản xuất - người tiêu dùng - nhà quản lý. Theo đó, nhãn hàng hóa là một trong những phương tiện, cách thức mà người sản xuất dùng để quảng bá sản phẩm của mình, đồng thời nó cũng là nguồn cung cấp thông tin cần thiết về sản phẩm cho người tiêu dùng, giúp người tiêu dùng lựa chọn được đúng sản phẩm mang lại hiệu quả cao khi sử dụng. Tuy nhiên thực tiễn cho thấy, hoạt động này còn nhiều bất cập, gây khó khăn cho công tác kiểm tra, kiểm soát của các cơ quan chức năng, rất cần được cơ quan quản lý và cơ quan thực thi pháp luật chung tay tháo gỡ.

Một số bất cập về quy định ghi nhãn hàng hóa nhập khẩu trong xử lý hàng giả

Việc thực hiện ghi nhãn hàng hóa nhập khẩu trước hết là nhằm đảm bảo việc kiểm tra, giám sát hàng hóa của các cơ quan chức năng khi hàng hóa được đưa vào lãnh thổ quốc gia. Tuy nhiên, trong quá trình áp dụng pháp luật về ghi nhãn hàng hóa cho thấy còn tồn tại nhiều vấn đề:

Các quy định về ghi nhãn phụ và xuất xứ hàng hóa hiện hành đã tạo nhiều kẽ hở trong quá trình áp dụng pháp luật

Việc dán nhãn phụ đối với hàng hóa nhập khẩu được quy định tại Nghị định số 89/2006/NĐ-CP ngày 30.8.2006 của Chính phủ (Nghị định 89). Theo đó, hàng hóa không phải dán nhãn phụ ngay khi làm thủ tục nhập khẩu (khi nhãn gốc trên hàng hóa chưa đầy đủ các nội dung bắt buộc theo quy định của pháp luật) đã ra gây nhiều khó khăn cho việc kiểm tra của cơ quan hải quan. Thực tế cho thấy, các đối tượng vi phạm

đã lợi dụng quy định được phép ghi bổ sung thông tin về hàng hóa bằng nhãn phụ để tùy tiện ghi bổ sung hình ảnh, chữ viết phản ánh không đúng nguồn gốc và bản chất của hàng hóa; giả mạo nguồn gốc xuất xứ, giả mạo tên thương nhân khác trên nhãn, gây nhầm lẫn cho người tiêu dùng. Nhiều trường hợp hàng hóa được nhập khẩu từ Trung Quốc nhưng trên nhãn hàng hóa lại in cờ của các nước Anh, Pháp, Đức, Mỹ, Nhật Bản; tên, địa chỉ của tổ chức chịu

trách nhiệm về hàng hóa là tên các công ty không có thật hoặc sản phẩm không phải do công ty có tên in trên nhãn sản xuất. Từ bao bì đến sách hướng dẫn sử dụng đều được in bằng tiếng Anh, dán tem hàng có xuất xứ từ Trung Quốc ở vị trí dễ bóc. Khi vào nội địa, các tem nhãn này được bóc ra và thay thế bằng nhãn mác của các nhãn hiệu nổi tiếng từ các nước phát triển để tiêu thụ.

Riêng đối với các mặt hàng là linh kiện, phụ tùng nhập khẩu để

Nhiều mặt hàng thực phẩm chức năng trên nhãn ghi thông tin bằng hình ảnh, chữ viết phản ánh sai lệch về nguồn gốc hàng hóa

sản xuất, lắp ráp, thay thế; máy móc, thiết bị đã qua sử dụng nhập khẩu để phục vụ sản xuất thì thông thường không có nhãn hàng hóa. Trường hợp của Công ty Ford Việt Nam nhập khẩu các mặt hàng linh kiện, phụ tùng phục vụ bảo hành, bảo dưỡng xe ô tô là một ví dụ. Các mặt hàng này đã được mã hóa sản phẩm theo quy định của Tập đoàn trên toàn cầu và mã sản phẩm này được dán trên hộp hay in/khắc trực tiếp trên linh kiện. Mỗi mã sản phẩm được tích hợp trên hệ thống quản lý sản phẩm của Tập đoàn Ford, tương ứng với đầy đủ các thông tin cần thiết liên quan đến hàng hóa đó, bao gồm: tên hàng, nhà cung cấp... Tuy nhiên, các thông tin này lại không thể hiện rõ xuất xứ của hàng hóa. Tương tự như vậy, Intel cũng gặp phải tình huống khó khi di chuyển toàn bộ nhà máy đang hoạt động sang Việt Nam. Trường hợp này, Công ty không thể có nhãn của nhà sản xuất ra máy móc, thiết bị. Hay một số công ty Nhật Bản di chuyển máy móc tại Trung Quốc và các nước sang Việt Nam cũng không thể có đầy đủ thông tin theo quy định tại Nghị định 89. Có thể thấy, đối với các mặt hàng là linh kiện, phụ tùng nhập khẩu để sản xuất, lắp ráp, thay thế; máy móc, thiết bị đã qua sử dụng nhập khẩu để phục vụ sản xuất của các doanh nghiệp FDI thì không thể có nhãn của nhà sản xuất, không có bao bì, đóng gói hoặc do yêu cầu bảo quản, vận chuyển không thể đảm bảo nguyên trạng nhãn trên sản phẩm. Tuy nhiên, hiện nay chưa có quy định nào hướng dẫn cụ thể thực hiện nội dung này.

Quy định việc ghi xuất xứ hàng hóa trên nhãn phải ghi là được sản xuất tại nước hoặc vùng lãnh thổ nào. Tuy nhiên, khi kiểm tra thực tế một số lô hàng nhập khẩu thấy rằng việc ghi xuất xứ bằng tiếng Anh trên hàng hóa

thường thể hiện thông tin theo yêu cầu của nhà nhập khẩu hoặc quy định của nhà sản xuất, nhà phân phối nên không đảm bảo tính thống nhất như: Made in/by; Produced in/by; Manufactured in/by; Technology of; Designed by... kèm tên nước và tên của cơ sở sản xuất hoặc doanh nghiệp nước ngoài. Nhiều trường hợp khi làm thủ tục hải quan, doanh nghiệp đã cố ý thực hiện việc dán nhãn phụ cho sản phẩm để gian lận xuất xứ hàng hóa của các nước phát triển. Ví dụ, điện thoại di động nhập khẩu nhãn hiệu Nokia ghi: Made by Nokia, Finland (sản xuất bởi Nokia, Phần Lan), nhưng không ghi sản xuất tại nước nào nên có thể gây nhầm lẫn cho người tiêu dùng là sản phẩm sản xuất tại Phần Lan, nhưng thực chất là hàng sản xuất tại Trung Quốc. Các sản phẩm Iphone, Ipad nhập khẩu ghi xuất xứ trên sản phẩm là Assembled in China (lắp ráp tại Trung Quốc), không ghi xuất xứ như quy định tại Nghị định 89. Có trường hợp hàng hóa được sản xuất tại Trung Quốc, trên nhãn hàng hóa không ghi xuất xứ của hàng hóa mà ghi xuất xứ của bộ phận chính cấu tạo nên hàng hóa như: bộ phận đánh lửa được sản xuất tại Italy hoặc Đức, trong đó chữ "sản xuất tại Italy, sản xuất tại Đức" được in cỡ chữ to và đậm trên nhãn hàng hóa để người tiêu dùng hiểu nhầm là hàng hóa có xuất xứ từ Italy hoặc Đức.

Việc xác định hàng giả mạo nhãn hàng hóa còn nhiều vướng mắc

Nghị định 89 quy định việc ghi nhãn hàng hóa được áp dụng đối với hàng hóa xuất khẩu, nhập khẩu. Do vậy, hàng hóa nhập khẩu về Việt Nam phải ghi nhãn hàng hóa theo quy định, nhưng Nghị định lại quy định cho phép doanh nghiệp nhập khẩu được sửa đổi, ghi bổ

sung các thông tin trên nhãn trước khi đưa ra lưu thông (nếu ghi chưa phù hợp hoặc ghi thiếu). Trong khi đó, Nghị định 127/2013/NĐ-CP ngày 15.10.2013 của Chính phủ về quy định xử phạt vi phạm hành chính và cưỡng chế thi hành quyết định hành chính trong lĩnh vực hải quan (tại điểm e khoản 5 Điều 14) quy định: hành vi nhập khẩu hàng hóa vào Việt Nam mà trên nhãn thể hiện chưa đúng, đủ những nội dung bắt buộc theo quy định của pháp luật bị xử phạt với mức phạt tiền từ 30 đến 60 triệu đồng và buộc khắc phục các vi phạm về nhãn hàng hóa trước khi hàng hóa được thông quan. Như vậy, quy định về ghi nhãn hàng hóa tại Nghị định 89 và xử phạt đối với hành vi vi phạm quy định về dán nhãn hàng hóa theo Nghị định 127 là chưa thống nhất.

Việc kiểm soát hàng hóa giả mạo mã số mã vạch đang còn nhiều bất cập. Mã số mã vạch in trên hàng hóa và bao bì của hàng hóa không xác định xuất xứ của hàng hóa. Mã số mã vạch có ý nghĩa để doanh nghiệp quản lý chuỗi cung ứng hàng hóa của mình trên thị trường quốc tế, chứ không chỉ ra nguồn gốc xuất xứ của hàng hóa. Theo pháp luật Việt Nam hiện hành, một doanh nghiệp được coi là sử dụng hợp pháp mã số mã vạch của hàng hóa khi được cấp giấy chứng nhận đăng ký mã số mã vạch hoặc có văn bản ủy quyền sử dụng mã số mã vạch hợp pháp theo quy định của pháp luật, việc ủy quyền phải được thực hiện đến nhà sản xuất cuối cùng là người trực tiếp in mã số mã vạch lên hàng hóa. Tuy nhiên trên thực tế, hàng hóa do doanh nghiệp nước ngoài sản xuất, được cấp giấy chứng nhận và quyền sử dụng mã số mã vạch theo quy định của pháp luật nước ngoài. Khi hàng hóa được nhập khẩu về Việt Nam, hầu hết các

trường hợp cơ quan hải quan nghi ngờ hàng hóa giả mạo mã vạch nhưng lại không có cơ sở để áp dụng các quy định của pháp luật Việt Nam để xác minh việc sử dụng mã vạch được in trên hàng hóa ở nước ngoài có hợp pháp hay không? do mã số mã vạch này được cấp phép theo pháp luật nước ngoài.

Một số văn bản hướng dẫn của các Bộ không thống nhất, gây khó khăn trong quá trình thực thi pháp luật

Trong quá trình thực thi pháp luật, Tổng cục Hải quan thường xuyên nhận được phản ánh vướng mắc của hải quan địa phương và doanh nghiệp liên quan đến việc ghi xuất xứ và dán nhãn phụ trên hàng hóa nhập khẩu. Trong quá trình thực hiện các quy định về dán nhãn hàng hóa, Tổng cục Hải quan đã nhiều lần nhận được văn bản hướng dẫn trả lời của các Bộ: Khoa học và Công nghệ, Công thương... Tuy nhiên, nội dung hướng dẫn chưa có sự thống nhất, dẫn đến việc triển khai thực hiện và xác định hành vi vi phạm để xử lý người khai hải quan cũng gặp nhiều khó khăn, vướng mắc.

Đề xuất hoàn thiện quy định về ghi nhãn hàng hóa nhập khẩu nhằm nâng cao hiệu quả kiểm soát chống hàng giả

Để bảo vệ quyền lợi của người tiêu dùng, nâng cao hiệu quả xử lý hàng giả và các vi phạm quy định về ghi nhãn hàng hóa, việc quy định cho phép dán nhãn phụ đối với hàng hóa nhập khẩu sau khi thông quan và trước khi đưa ra lưu thông trên thị trường hiện nay không còn phù hợp với thực tế, gây nhiều khó khăn cho cơ quan hải quan trong quá trình thực thi pháp luật. Để tránh các trường hợp gian lận thương mại thông qua ghi nhãn hàng hóa, cần quy

định doanh nghiệp nhập khẩu phải thực hiện ghi nhãn gốc có đầy đủ các nội dung bắt buộc theo quy định, các thông số cần thiết và dán nhãn phụ ngay tại khâu nhập khẩu.

Xuất phát từ thực tiễn, đề nghị Bộ Khoa học và Công nghệ cần nghiên cứu trình Chính phủ sửa đổi, bổ sung Nghị định 89 theo hướng sau:

Một là, do đặc thù của hàng hóa nhập khẩu cần quy định tách biệt hai trường hợp ghi nhãn hàng hóa sản xuất trong nước và ghi nhãn hàng hóa nhập khẩu. Hàng hóa sản xuất trong nước phải đảm bảo ghi đầy đủ các nội dung theo quy định đặc thù đối với từng mặt hàng. Đối với hàng hóa nhập khẩu, do được sản xuất từ nhiều nước khác nhau nên cách thức và quy định về ghi nhãn cũng khác nhau. Do vậy, yêu cầu doanh nghiệp nhập khẩu phải thực hiện ghi nhãn gốc thể hiện đầy đủ các nội dung bắt buộc phù hợp với quy định của pháp luật về ghi nhãn hàng hóa khi nhập khẩu hàng hóa về Việt Nam. Đồng thời, pháp luật nên quy định không cho phép bổ sung các yếu tố còn thiếu trên nhãn phụ để tránh tình trạng lợi dụng việc ghi bổ sung thông tin trên nhãn phụ để gian lận và lừa dối người tiêu dùng, giả mạo nhãn hàng hóa.

Hai là, bổ sung quy định không áp dụng việc ghi nhãn đối với hàng hóa nhập khẩu là linh kiện, phụ tùng nhập khẩu để sản xuất, lắp ráp, thay thế; máy móc, thiết bị đã qua sử dụng nhập khẩu để phục vụ hoạt động sản xuất của các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài tại Việt Nam như đối với trường hợp của Công ty Ford và Công ty Intel nêu trên.

Ba là, cần quy định rõ nhãn hàng hóa có chứa các thông tin

phản ánh không đúng bản chất, sự thật và nguồn gốc của hàng hóa là nhãn hàng hóa giả mạo để làm căn cứ xác định hàng giả nhãn hàng hóa, bao bì hàng hóa và xử lý vi phạm hành chính cũng như truy cứu trách nhiệm hình sự đối với các hành vi này.

Việc nghiên cứu và làm rõ thực trạng, những hạn chế, bất cập của hệ thống pháp luật về ghi nhãn hàng hóa nhập khẩu có ý nghĩa quan trọng. Dưóc góc độ pháp lý, điều này không chỉ là căn cứ để hoàn thiện các quy định của pháp luật về vấn đề này, mà còn có ý nghĩa phát huy vai trò chủ động của các cơ quan thực thi pháp luật trong hoạt động chống hàng giả và quyết định lựa chọn các biện pháp pháp lý phù hợp trong ngăn ngừa, phát hiện và áp dụng các biện pháp chế tài một cách đồng bộ, khoa học, đảm bảo nâng cao hiệu quả công tác chống hàng giả trong thời gian tới.

Tài liệu tham khảo

1. Vấn đề ghi nhãn hàng hóa trong 3 mối quan hệ: Nhà sản xuất - kinh doanh, Người tiêu dùng và Nhà nước, <http://sct.haiduong.gov.vn/News/content/viewer.html?a=5397&z=163>.
2. Hải Anh, Sơ hở từ quy định ghi nhãn hàng hóa khi nhập khẩu, <http://thoibaotaichinhvietnam.vn/pages/kinh-doanh/2014-09-11>, 12.9.2014 8:59 GMT+7.
3. Châu Anh, Làm thế nào để ghi nhãn hàng hóa đúng quy định, <http://www.bao-haiquan.vn>, 3.9.2014 10:43 GMT+7.
4. Nghị định 185/2013/NĐ-CP ngày 15.11.2013 quy định xử phạt vi phạm hành chính trong hoạt động thương mại, sản xuất, buôn bán hàng giả, hàng cấm và bảo vệ người tiêu dùng.
5. Bộ Khoa học và Công nghệ, Thông tư số 16/2011/TT-BKHCN ngày 30.6.2011 sửa đổi, bổ sung một số điều của "Quy định về việc cấp, sử dụng và quản lý mã số mã vạch" ban hành kèm theo Quyết định số 15/2006/QĐ-BKHCN ngày 23.8.2006.